

Przestępczość seksualna

zajęcia nr 2

*Cechy wspólne przestępców seksualnych,
wpływ dzieciństwa na aktywność
przestępczą, modele agresji seksualnej*

rok akademicki 2023/2024

dr Aleksandra
Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Cechy wspólne przestępców seksualnych

- ▶ Większość przestępców seksualnych myśli o swoich przestępstwach z wyprzedzeniem (planują, manipulują *ang. Grooming*)
- ▶ Napaść seksualna rzadko jest aktem impulsywnym, chociaż czasami przestępcy seksualni wykorzystują okazję do popełnienia przestępstwa.
- ▶ Zazwyczaj stosują oni kroki wstępne.
- ▶ Sprawcy bardzo często znają swoje ofiary i wykorzystują te relacje, aby stworzyć sytuacje, w których wybrana ofiara może zostać zaatakowana seksualnie".

Cechy wspólne przestępców seksualnych

- ▶ Nie istnieje „charakterystyczny” typ sprawcy seksualnego. Badania wykazują, że wywodzą się oni z różnych grup społecznych, są w różnym wieku, mają różne dochody i wykonują różne zawody.
- ▶ Wielu z nich ma tendencję do: [manipulacji](#), [zwodzenia ofiar](#).

Cechy wspólne przestępców seksualnych

Planowanie i manipulowanie relacjami, przełamywanie barier w celu popełnienia przestępstw seksualnych nazywa się uwodzeniem (ang. **grooming**)

- ▶ W takich sytuacjach ofiary mogą nawet myśleć, że są odpowiedzialne za to, co się stało (co oczywiście nigdy nie jest prawdą).
- ▶ Po napaści sprawcy często grożą, wywierają presję lub wykorzystują poczucie winy, aby powstrzymać ofiary przed zgłoszeniem przestępstwa.

Cechy wspólne przestępców seksualnych

Na prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa seksualnego może wpływać wiele czynników:

- ▶ Zazwyczaj w poszczególnych przypadkach mamy do czynienia z kombinacją czynników i okoliczności.
- ▶ Ważne jest jednak, aby zrozumieć, że przestępcy seksualni zawsze dokonują wyboru, popełniając przestępstwa seksualne, bez względu na powody, dla których to zrobili.

Bardzo duży procent przestępstw seksualnych pozostaje nieujawniony:

- ▶ Wiele kobiet/ młodych osób które padły ofiarą napaści seksualnej ze strony bliskich osób, przyjaciół lub znajomych, nie zgłasza tych przestępstw na policję.
- ▶ Ofiary najczęściej zgłaszają napad na tle seksualnym, gdy napastnikiem jest nieznajomy.
- ▶ Badania pokazują, że znaczna część skazanych przestępców seksualnych dopuściła się kilku lub więcej przestępstw seksualnych, zanim doszło to zatrzymania - przestępcy seksualni rzadko popełniają tylko jedno/ lub jeden rodzaj przestępstwa

Statystycznie

Zdecydowana większość przestępców seksualnych to mężczyźni. Jednak kobiety również popełniają przestępstwa seksualne.

- ▶ USA (kobiety stanowią mniej niż 1% wszystkich skazanych za gwałt i napaść na tle seksualnym)
- ▶ Gdy kobiety popełniają przestępstwa seksualne, częściej przeciwko dzieciom (np. W układzie nauczyciel - nieletni uczeń)
- ▶ Polska:
 - ▶ W 83% przypadków sprawcami gwałtów są osoby, które kobieta zna i którym ufa. W 20% są to stali partnerzy, a w 33% mężowie ofiar.
 - ▶ Gwałciciele często pozostają w stałych związkach partnerskich lub małżeńskich.

Jak przestępcy seksualni usprawiedliwiają swoje zachowanie?

- ▶ **Zaprzeczenie**- Zaprzeczanie oznacza, że sprawcy odmawiają przyznania się innym, a czasem nawet przed samym sobą, że dopuścili się napaści seksualnych.

"To kłamstwo. Nigdy tego nie zrobiłem" lub "To nie był tak naprawdę gwałt, ona się na to zgodziła"

- ▶ **Racjonalizacja**- polega na obwinianiu ofiary, innych osób lub okoliczności. Są to sposoby zrzucania odpowiedzialności na kogoś lub okoliczności sytuacji.

"To nie była moja wina, ona mnie uwiodła", "Ona nie opierała się..." lub "Nie wiedziałem, co robię, wypłem za dużo alkoholu..."

- ▶ **Minimalizowanie**- gdy zaprzeczają powadze czynów lub krzywd wyrządzonych ofiarom. Minimalizując swoje działania, sprawcy próbują udowodnić, że to, co zrobili, nie było aż tak wielkim problemem.

„To nie było takie złe - podobało jej się" albo "Tak naprawdę nie zrobiłem jej krzywdy".

Właściwości charakterystyczne dla sprawców seksualnych

- ▶ **Motywacja**- Przestępcy seksualni często mają nienormalne lub nietypowe zainteresowania seksualne (takie, które są społecznie nieakceptowalne) Np. Pociągają ich seksualnie tylko dzieci. Nie przeszkadza im uprawianie seksu z kimś, kto tego nie chce.
- ▶ **Postawa antyspołeczna**- Niektórzy przestępcy seksualni uważają, że dopuszczalne jest wykorzystywanie innych ludzi / łamanie prawa. Mogą nie rozumieć lub nie dbać o uczucia innych i stawiać na pierwszym miejscu to, czego sami chcą - zrealizować swoje fantazje.
- ▶ **Tło/przeszłość sprawcy** - Niektóre osoby, które były maltretowane, źle traktowane w dzieciństwie lub zaniedbywane, rozwijają negatywne uczucia i przekonania na temat siebie i innych. Chcą przejąć kontrolę nad swoim życiem lub złagodzić ból emocjonalny poprzez agresywne zachowania seksualne wobec innych. Czasem w ten sposób próbują zemścić się za doznane krzywdy.

Właściwości charakterystyczne dla sprawców seksualnych

- ▶ **Manipulują sytuacją**- Przestępcy seksualni tworzą sytuacje, które dają im możliwość popełnienia przestępstwa i w których szanse na złapanie są niewielkie. W przypadku molestowania dzieci, mogą oni stawiać się w sytuacjach, w których są sami z dziećmi i mają nad nimi kontrolę. Gwałciciele często podejmują atak w odosobnionych miejscach
- ▶ **Bezbronne ofiary**- Chociaż odpowiedzialność za przestępstwa seksualne spoczywa zawsze na przestępcach, gwałciciele i molestujący dzieci mogą poszukiwać osób podatnych na wiktymizację.
 - Nie możemy natomiast w żadnym wypadku obarczać winą ofiary. Nie ma znaczenia, jak ofiara wygląda i co ubrała. Mamy prawo nosić to, co uważamy za słuszne. Żadne ubranie/ krótka spódnica nie może być usprawiedliwieniem dla gwałtu.
- ▶ **Ofiary są bezbronne ponieważ**- Są młode, niepełnosprawne lub bezbronne/upośledzone w jakiś sposób
- ▶ **Osoba staje się ofiarą przestępstw seksualnych ponieważ**- Jest sama w odosobnionym miejscu, śpi, znajduje się pod wpływem narkotyków lub alkoholu, cierpi na problemy emocjonalne.

Przestępcy często wybierają ofiary, które nie są w stanie same się obronić.

Najmłodszy przestępcy seksualni

- ▶ Zazwyczaj nastolatki, w wieku **od 13 do 17 lat**
- ▶ Sprawcy to w większości mężczyźni
- ▶ Mają trudności z kontrolą impulsów
 - Ok. 80% ma zdiagnozowane zaburzenia psychiczne
 - 30 do 60%- wykazuje trudności w uczeniu się
 - 20 do 50%- doświadczyło przemocy fizycznej
 - 40 do 80%- doświadczyło nadużyć seksualnych

Czynniki

- ▶ **Przemoc fizyczna lub seksualna** -- ostatnie badania pokazują, że 20-50% młodych przestępców seksualnych doświadczyło przemocy fizycznej, natomiast 40-80% przemocy seksualnej.
- ▶ **Narażenie na agresywne wzorce-** Narażenie na przemoc w rodzinie jest związane z prawdopodobieństwem popełnienia przestępstwa seksualnego w wieku młodzieńczym, - jak również z nasileniem zaburzeń psychoseksualnych
- ▶ **Nadużywanie substancji** - Wskazuje się na duży związek alkoholu/ narkotyków z przestępczością seksualną wśród młodych ludzi
- ▶ **Narażenie na pornografię** - Jedno z ostatnich badań wykazało, że młodzi sprawcy przestępstw seksualnych byli w narażeniu na kontakt z materiałami pornograficznymi w bardzo młodym wieku. Dzieci w wieku 11-12 lat otrzymują od rodziców telefony/ laptopy z dostępem do Internetu (często dostęp ten nie jest kontrolowany).

Typologia

- ▶ **Młodzi sprawcy przestępstw seksualnych, których celem są młodsze dzieci-** do 40% ofiar w tym przypadku to rodzeństwo lub krewni.
- ▶ **Młodzi sprawcy przestępstw seksualnych, których celem są rówieśnicy lub osoby starsze od nich-** napadają głównie na obce osoby (przeważnie kobiety) lub kolegów z grup rówieśniczych
 - Napaści seksualne tych młodych sprawców częściej występują w związku z innymi przestępstwami (np. kradzieżą/ włamaniem)
 - Ta grupa przestępców częściej popełnia swoje przestępstwa w miejscach publicznych niż osoby popełniające przestępstwa przeciwko dzieciom.
 - Młodzież, która popełnia przestępstwa seksualne wobec rówieśników lub osób dorosłych, częściej używa przemocy/ broni i powoduje obrażenia u swoich ofiar niż osoby, które napastują seksualnie dzieci.

Wpływ dzieciństwa

- ▶ Najważniejsza cecha wspólna, która łączy wszystkich seryjnych morderców, to dzieciństwo, a właściwie jego brak lub trudności z nim związane.
- ▶ Seryjny morderca w czasie swojego dzieciństwa uczył się przemocy od swoich opiekunów. Jego rodzice, dziadkowie czy opiekunowie byli po prostu kiepskimi wychowawcami: nadopiekuńczymi, nieopiekuńczymi, niepomocnymi, powściągliwymi, często brutalnymi, trzymającymi się z dala i mającymi bardzo dorosłe wymagania wobec nawet najmłodszych dzieci.

Triada MacDonalda

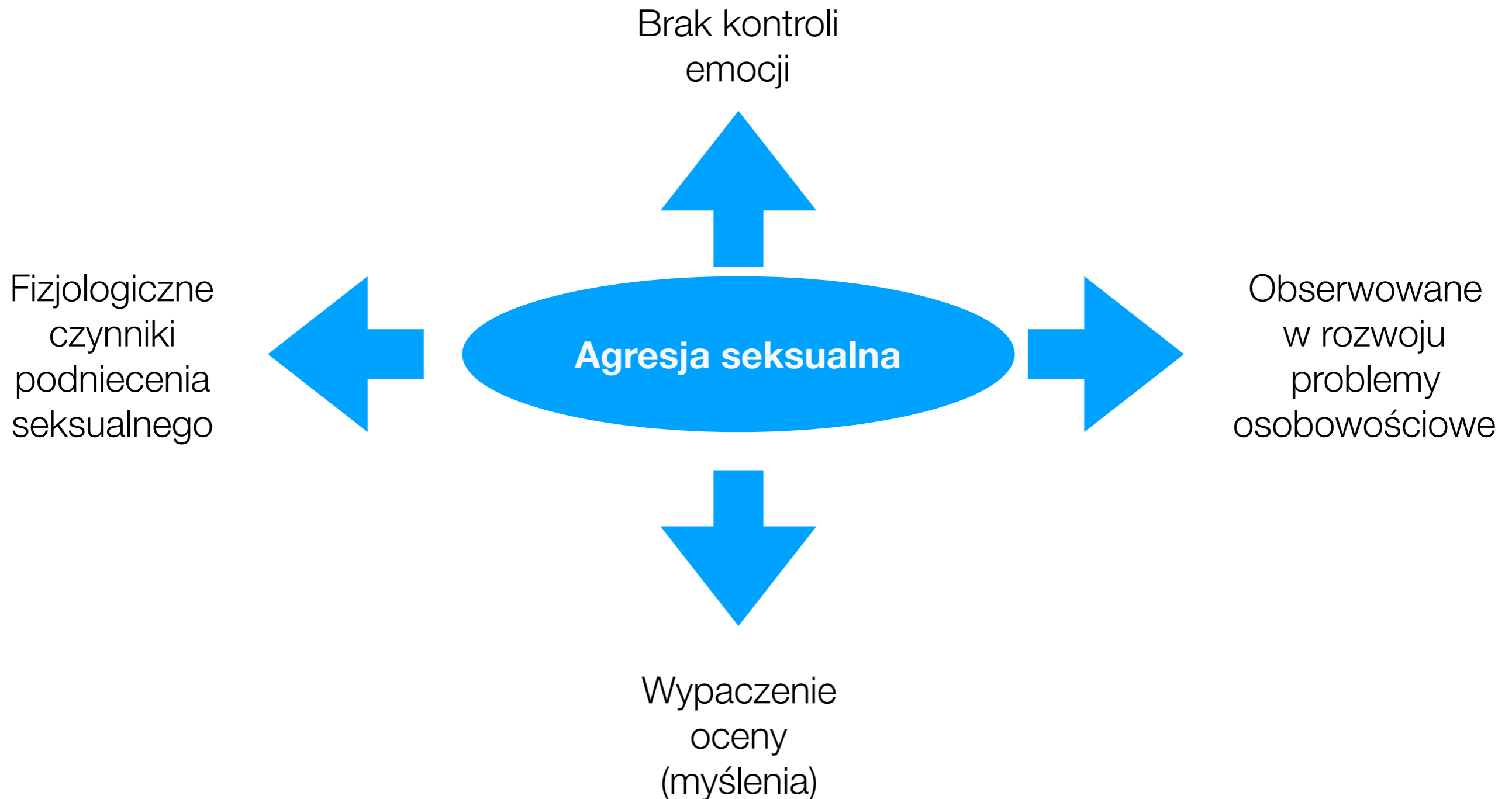
Trójelementowy zespół zachowań, których współwystępowanie w **dzieciństwie** interpretowane jest jako sygnał rozwijającej się **osobowości patologicznej** lub **antyspołecznej**.

1. okrucieństwo lub znęcanie się nad zwierzętami, szczególnie domowymi (zwierzęta = stanowią „praktykę” dla przyszłego zabijania ludzi)
2. Podpalanie (piromania często stymuluje seksualnie przyszłych morderców)
3. Regularne moczenie się w wieku powyżej 5 lat

Rola i treść fantazji seksualnych

- ➔ Mogą być substytutem zachowania lub mogą przygotowywać drogę dla przyszłego zachowania (*Beres 1960*);
- ➔ Mogą wzbudzać, intensyfikować podniecenie seksualne lub być odpowiedzią na istniejący stan podniecenia (*Rokach 2001*).
- ➔ Stanowią wypadkową przeszłych doświadczeń, stylu poznawczego, osobowości i indywidualnego poziomu kreatywności (*Briere, Smiljanich i Henschel 1994*);
- ➔ W wysokim stopniu zależą od tego co jednostka czyta, widzi, słyszy i bezpośrednio doświadcza (*Jones i Barlow 1990*);
- ➔ Mogą zawierać rekonstrukcje uprzednich doświadczeń seksualnych lub kreacje doświadczeń wyobrażeniowych (*Rokach 2001*);
- ➔ Składają się z behawioralnych, relacyjnych, spostrzeżeniowych i demograficznych elementów (*Hazelwood i Warren 1995*).

Czteroczynnikowy model agresji seksualnej

Koncepcja G.C. Halla i R. Hirschmana

Czteroczynnikowy model agresji seksualnej

Model zaprezentowany przez Halla i Hirschmana odgrywa ważną rolę w uporządkowaniu typologii sprawców popełniających akty agresji seksualnej i jednocześnie staje się zasadniczą przesłaną do sformułowania wskazań terapeutycznych i tworzenia skutecznych programów resocjalizacyjnych.

- ▶ Model czteroczynnikowy może zasadniczo być uzupełniony czynnikami środowiskowymi (np. dostępność dziecka pornografia), które będą odgrywać pośrednią (ale nie bezpośrednią) rolę w wystąpieniu agresji seksualnej.

Czteroczynnikowy model agresji seksualnej

Uwzględniając zróżnicowaną kombinację wskazanych czynników, autorzy opracowali zróżnicowane typy sprawców dopuszczających się agresji seksualnej

- ▶ Na tej podstawie wyodrębniono cztery typy takich osobników: fizjologiczny, kognitywny, afektywny i niedojrzały.
- ➡ **Fizjologiczny-** sprawca o dewiacyjnych cechach pobudzenia seksualnego i silnie ukierunkowanych preferencjach seksualnych (klasyczny sprawca preferencyjny). W tym typie dominują fizjologiczne komponenty agresji, a seks jest wyraźnie drogą do zaspokojenia za wszelką cenę. Sprawca stosuje otwartą przemoc wobec kobiet/ lub dzieci. Osobnicy tego typu nie wykazują żadnych uczuć empatycznych wobec ofiary.
- ➡ Zwykle dokonują czynów z dużą częstotliwością.
- ➡ **Strategie terapeutyczne:** powinny być ukierunkowane na obniżenie poziomu dewiacyjnego pobudzenia seksualnego np. poprzez kontrolowaną masturbację.

Czteroczynnikowy model agresji seksualnej

Uwzględniając zróżnicowaną kombinację wskazanych czynników, autorzy opracowali zróżnicowane typy sprawców dopuszczających się agresji seksualnej

- ▶ Na tej podstawie wyodrębniono cztery typy takich osobników: fizjologiczny, kognitywny, afektywny i niedojrzały.
- ➡ **Kognitywny**- charakteryzujący się poznawczą motywacją, cechuje go dokonywanie błędnej interpretacji zachowania ofiary i przypisywanie jej seksualnej motywacji. Ponadto przestępcy ci posiadają adekwatny poziom samoregulacji oraz znaczne umiejętności planowania (do tej kategorii należą m.in. sprawcy kazirodztwa)
- ➡ Sprawcy tej kategorii są trudni do wykrycia i ujęcia, gdyż ukrywają swoją agresję.
- ➡ Przestępcy ci posiadają adekwatny poziom samoregulacji seksualnej. Przestępca typu kognitywnego rzadziej bywa aresztowany.
- ➡ **Strategia terapeutyczna:** może obejmować redukcję zaburzeń poznawczych.

Czteroczynnikowy model agresji seksualnej

Uwzględniając zróżnicowaną kombinację wskazanych czynników, autorzy opracowali zróżnicowane typy sprawców dopuszczających się agresji seksualnej

- ▶ Na tej podstawie wyodrębniono cztery typy takich osobników: fizjologiczny, kognitywny, afektywny i niedojrzały.
- ➡ **Afektywny**- przestępcy seksualni wyróżnieni ze względu na podatność na negatywne stany afektywne, zachowujący się w gwałtowny i nieprzewidywalny sposób (np. przestępcy sytuacyjni).
- ➡ Osobnik jest bardzo zmienny, reaktywny, często popada w konflikty z otoczeniem i bywa bardzo okrutny wobec swojej ofiary. Może starać się wzbudzić zainteresowanie ofiary, podziw, litość lub uwodzić ją.
- ➡ Jest afektywny (popada w konflikt z otoczeniem nie tylko z powodu agresji seksualnej, ale także swego chwiejnego usposobienia).
- ➡ **Strategia terapeutyczna:** Powinna być ukierunkowana na nabywanie umiejętności kontrolowania i regulowania negatywnych emocji.

Czteroczynnikowy model agresji seksualnej

Uwzględniając zróżnicowaną kombinację wskazanych czynników, autorzy opracowali zróżnicowane typy sprawców dopuszczających się agresji seksualnej

- ▶ Na tej podstawie wyodrębniono cztery typy takich osobników: fizjologiczny, kognitywny, afektywny i niedojrzały.
- ➡ **Niedojrzały**- osoby ujawniające zaburzenia pod względem rozwoju osobowości. Sprawcy ci koncentrują się na tworzeniu przyjacielskich relacji i czerpaniu przyjemności.
- ➡ Typ ten charakteryzuje się ogólną niedojrzałością i wyrażaniem agresji seksualnej w sposób otwarty. Nie potrafi uwodzić (uwodzenie = pewien poziom kompetencji społecznych).
- ➡ **Strategia terapeutyczna:** Powinny opierać się na przekształceniu strategii tworzenia relacji międzyludzkich oraz zmianie przekonań dotyczących siebie i innych ludzi.

Model ścieżek

Warda i Siegerta

W założeniu autorów model ten obejmuje specyficzną konfigurację psychicznych deficytów występujących u sprawców, którzy dopuścili się seksualnego molestowania dzieci

- ▶ Koncepcja ta była weryfikowana w odniesieniu do mężczyzn, może jednak znaleźć zastosowanie również w wyjaśnianiu zachowań kobiet.
- ▶ Zakłada że problemy kliniczne ujawniane przez sprawców seksualnego wykorzystywania dzieci (CMs- *child molesters*) wynikają z interakcji pomiędzy czterema sferami zaburzeń:
 - Deficytów w zakresie regulacji emocjonalnej (np. brak umiejętności rozpoznawania uczuć)
 - Dewiacyjnych preferencji seksualnych (np. szczególne preferencje względem zakazanego obiektu np. dziecko, albo specyficzne lub niedozwolone sposoby realizacji np. sadomasochizm, gwałt)
 - Deficytów w zakresie umiejętności społecznych i relacji seksualnych (np. nierozwinięcie umiejętności w zakresie odgrywania ról społecznych).
 - Zachowań antyspołecznych odnoszą się do postaw i zachowań związanych ze stosowaniem przemocy.
- ▶ Każdy z tych obszarów zaburzeń jest konsekwencją złożonych zależności pomiędzy procesami uczenia się, czynnikami kulturowymi i biopsychologicznymi